

JOSEPH E. STIGLITZ

GSYİH fetişizmi

İstatistiksel çerçeveler, karmaşık toplumumuzda neler olup bittiğini kolayca yorumlanabilir birkaç sayı ile özetlemeyi hedefler. Her şeyin bir tek rakama, GSYİH'ya indirgenemeyeceği açık olmalıydı. Ekonomik Performans ve Sosyal İlerlemenin Ölçümü Komisyonu'nun raporunun, bu istatistiğin doğru ve kötüye kullanımı hakkında daha iyi bir anlayışa yol açmasını ümit etmeliyiz.

Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde profesör ve 2001 Nobel Anma Ödülü sahibidir, Ekonomik Performans ve Sosyal İlerlemeyi Ölçüm Komisyonu Başkanı olarak görev yapmıştır.

Dünya ekonomisini, küresel iklim krizine tepki verirken aynı anda canlandırmaya çalışmak çetrefilli bir soru doğurdu. İstatistikler, bize ne yapacağımıza ilişkin doğru "sinyalleri" veriyorlar mı? Performansa dayalı dünyamızda, ölçüm sorunları önemini artırdı ve ölçtüğümüz, yaptıklarımızı etkiliyor.

Ölçümlerimiz kötüyse yapmaya çalıştığımız şey (örneğin GSYİH'yı artırmak), aslında yaşam standartlarımızı daha kötü hale getirebilir. Ayrıca yanlış seçimlerle karşı karşıya kalabilir, üretim ile çevre koruma arasında var olmayan bir denge görebiliriz. Aksine, daha iyi bir ekonomik performans ölçümü, çevreyi geliştirmek için atılan adımların ekonomi için olumlu olduğunu gösterebilir.

On sekiz ay önce Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, ekonomi ve toplum konulu istatistiksel bilgilerin mevcut durumu hakkında kendisinin ve daha pek çok kişinin hoşnutsuzluğu nedeniyle, Ekonomik Performans ve Sosyal İlerlemenin Ölçümü üzerine bir uluslararası komisyon kurdu. 14 Eylül'de, Komisyon, uzun süredir beklenen raporunu açıklayacak.

ÖLÇÜM YAPMA ŞEKLİMİZİN BOZUKLUĞU

Büyük soru, GSYİH'nın yaşam standartları için iyi bir ölçü olup olmadığı hakkında. Pek çok durumda GSYİH verileri, ekonominin, pek çok vatandaşın algısından çok daha iyi durumda olduğunu ifade ediyor gibi gözükür. Dahası, GSYİH üzerinde odaklanılması çatışmalara yol açar. Siyasi liderlere azami düzeye çıkarmaları söylenir ama vatandaşlar aynı zamanda güvenliğin artırılması, hava, su ve gürültü kirliliğinin azaltılması gibi konulara da dikkat gösterilmesini talep ederler ve bunların hepsi GSYİH büyümesini düşürebilir.

Gerçek şu ki, GSYİH refahın, hatta piyasa hareketlerinin, elbette ki çok uzun zamandan beri kabul görmüş kötü bir ölçüsü olabilir. Ancak toplumdaki ve ekonomideki değişiklikler sorunları artırırken, aynı zamanda ekonomideki ve istatistik tekniklerindeki ilerlemeler, ölçümlerimizi geliştirmek için fırsatlar sağlamış olabilir. Örneğin GSYİH, mal ve hizmetlerin bir kilit sektördeki (kamu) üretiminin değerini ölçmesi gerekirken, genel olarak bunu yapmamızın bir yolu yoktur ve üretimi sık sık girdiler ile ölçeriz. Kamu daha fazla harcama yaparsa (verimsiz bir şekilde de olsa) çıktı artar. Son 60 yıl içinde üretimin içinde kamunun payı, ABD'de yüzde 21,4'ten yüzde 38,6'ya, Fransa'da yüzde 27,6'dan yüzde 52,7'ye, Birleşik Krallık'ta

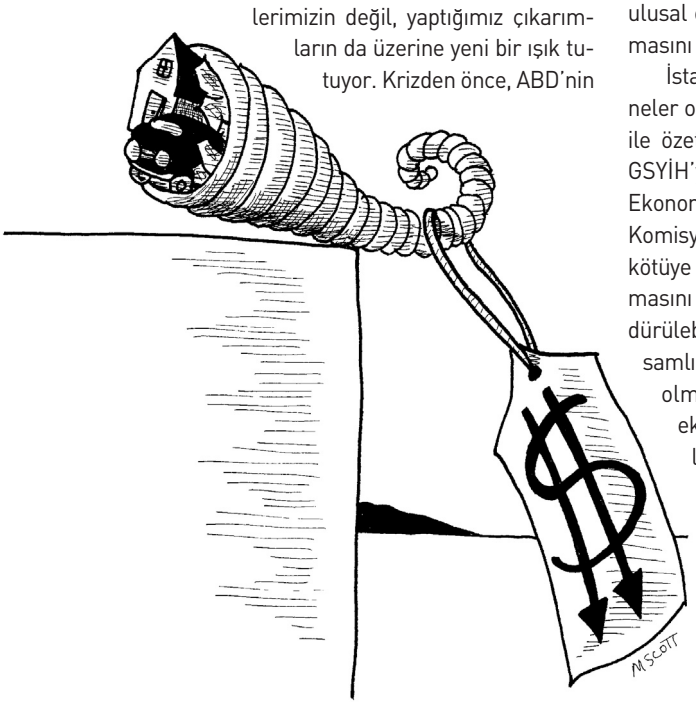

yüzde 34,2'den yüzde 47,6'ya ve Almanya'da yüzde 30,4'ten yüzde 44,0'a çıktı. Yani bir zamanlar ufak olan bir sorun, şimdi önemli bir sorun haline geldi.

Aynı şekilde, bugünlerde GSYİH'daki artışın çoğunu kalitedeki iyileştirmeler oluşturuyor. Örneğin yalnızca daha çok otomobil değil de daha iyi otomobiller... Ancak kalitedeki gelişmeleri değerlendirmek çok güç. Sağlık, bu sorunun iyi bir örneği, ilaçların çoğu halka ücretsiz veriliyor ve sağlıktaki ilerlemelerin çoğu kalite üzerine. Zaman içinde karşılaştırma yaparken yüzleşilen sorunlar, ülkeler arasındaki ekonomik karşılaştırmalarda da geçerlidir. Amerika Birleşik Devletleri, dünyadaki diğer tüm ülkelerden daha fazla sağlık harcaması yapmaktadır (hem kişi başına hem de gelirin yüzdesi olarak) ama daha kötü sonuçlar almaktadır. ABD'de ve Avrupa'da kişi başına düşen GSYİH arasındaki farkın nedeni kısmen ölçüm yapma şeklimizin bir sonucu olabilir.

Çoğu toplumdaki bir diğer belirgin değişiklik, eşitsizlikteki artıştır. Bu, ortalama gelir ile medyan gelir (ortanca-tüm gelir dağılımının orta noktasında bulunan "tipik" bireyin geliri) arasında artan bir dengesizlik olduğu anlamına geliyor. Birkaç bankacı çok daha fazla zenginleşirse, çoğu bireyin geliri azalıyor olsa da, ortalama gelir yükselebilir. Yani, kişi başına GSYİH istatistikleri, çoğu vatandaşa ne olduğunu yansıtmayabilir.

Mal ve hizmetlerin değerini belirlemek için piyasa fiyatlarını kullanırız. Ama artık, piyasalara inancı en çok olanlar bile, gerçeğe uygun değerlemelere karşı savları olduğundan, piyasa fiyatlarına olan güvenlerini sorguluyorlar. Bankaların, bütün kurumsal kârların üçte birine denk gelen, kriz öncesi kârları bir serap gibi görünüyor. Bu gerçek, yalnızca performans ölçümlerimizin değil, yaptığımız çıkarımların da üzerine yeni bir ışık tutuyor. Krizden önce, ABD'nin

(standart GSYİH ölçümlerini kullanarak hesaplanan) büyümesi, Avrupa'nınkinden çok daha güçlüyken, pek çok Avrupalı, Avrupa'nın ABD tarzı kapitalizmi benimsemesi gerekiğini savunuyordu. Elbette, isteyen herkes, Amerikan hane halkının artan borç yükünü görebilirdi ama GSYİH istatistikleri tarafından verilen yanlış izlenim sonucu, bunu görmek için uzunca bir yol gitmek gerekti.

EKONOMİK PERFORMANS VE SOSYAL İLERLEMENİN ÖLÇÜMÜ KOMİSYONU

Son dönemdeki yöntembilimsel ilerlemeler, vatandaşların refahına neyin katkıda bulunduğunu değerlendirmemizi ve bu değerlendirmeleri düzenli olarak yapmak için ihtiyaç duyduğumuz verileri elde etmemizi sağladı. Bu çalışmalar, örneğin, malum olması gerekenleri doğrular ve niceler. Bir işin kaybedilmesi, yalnızca gelir kaybı olarak görülebilenden daha büyük bir etkiye sahiptir. Aynı zamanda sosyal bağlantılılığın da önemini sergiler.

Ne kadar iyi durumda olduğumuzun iyi bir ölçütü, sürdürülebilirliği de hesaba katmaktır. Bir şirketin öz sermayesinin kötüye gittiğini görmesi gerektiği gibi, ulusal ekonomimizin de doğal kaynaklarımızın azalmasını ve çevremizin bozulmasını yansıtması gerekir.

İstatistiksel çerçeveler, karmaşık toplumumuzda neler olup bittiğini kolayca yorumlanabilir birkaç sayı ile özetlemeyi hedefler. Her şeyin bir tek rakama, GSYİH'ya indirgenemeyeceği açık olmalıydı. Ekonomik Performans ve Sosyal İlerlemenin Ölçümü Komisyonu'nun raporunun, bu istatistiğin doğru ve kötüye kullanımı hakkında daha iyi bir anlayışa yol açmasını ümit etmeliyiz. Rapor, hem refahı hem de sürdürülebilirliği doğru olarak yakalayacak daha kapsamlı bir dizi gösterge oluşturulması için kılavuz da olmalı ve GSYİH'nın ve ilgili istatistiklerin ekonominin ve toplumun performansını değerlendirmek, yeterliliğini geliştirmek için bir enerji sağlamalı. Bu gibi reformlar, çabalarımızı ve kaynaklarımızı, her ikisini de geliştirmeye yol açacak şekilde yönlendirmemize yardımcı eder.

Copyright: Project Syndicate, 2009.
www.project-syndicate.org

Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, ekonomi ve toplum konulu istatistiksel bilgilerin mevcut durumu hakkında kendisinin ve daha pek çok kişinin hoşnutsuzluğu nedeniyle, Ekonomik Performans ve Sosyal İlerlemenin Ölçümü üzerine bir uluslararası komisyon kurdu. 14 Eylül'de, Komisyon, uzun süredir beklenen raporunu açıklayacak.